

กลไกของอาเซียนในการจัดการปัญหาขยะพลาสติกทะเลในภูมิภาค*

ลลัฐกา เนตรทัศน์**

บทนำ

เนื่องจากพลาสติกเป็นวัสดุที่มีความคงทนต่อสารเคมี มีน้ำหนักเบาและต้นทุนผลิตต่ำ^๑ พลาสติกจึงเป็นวัสดุที่สามารถใช้งานได้อย่างอเนกประสงค์จึงทำให้มีการใช้พลาสติกอย่างแพร่หลายในภาคการผลิต นอกจากนี้ แนวโน้มการใช้พลาสติกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามการพัฒนาของอุตสาหกรรมและระบบเศรษฐกิจจากอุปสงค์ของวัสดุคุณภาพที่เพิ่มขึ้น ทำให้กระบวนการผลิตมีการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าว จำนวนของพลาสติกจึงมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากการผลิตพลาสติกตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๐ - ๒๐๑๘ มีการผลิตประมาณ ๖.๓ พันล้านตันทั่วโลกและได้เพิ่มขึ้นจากปีละ ๒ ล้านตันเป็น ๓๘๐ ล้านตันทั่วโลก^๒ โดยการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์พลาสติกและการใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้สร้างความกังวลให้กับประชาคมโลก เนื่องจากเป็นพลาสติกจำนวนมากไม่ถูกนำมาแปรรูปและนำกลับมาใช้ใหม่ (recycle) จึงมีจำนวนพลาสติกร้อยละ ๗๙ กลายเป็นขยะสะสมที่สร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม^๓ อีกทั้งปัญหาขยะพลาสติกไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการทิ้งพลาสติกลงทะเลส่งผลให้ทะเลและมหาสมุทรกลายเป็นแหล่งสะสมขยะพลาสติกขนาดใหญ่และกลายเป็นภัยคุกคามต่อสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศทางทะเล ซึ่งปัญหาดังกล่าวไม่เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อระดับชาติเท่านั้น หากแต่ยังเป็นวิกฤตข้ามพรมแดนที่ส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางในหลายพื้นที่อีกด้วย

ภูมิภาคเอเชียเป็นหนึ่งในแหล่งขยะพลาสติกที่ใหญ่ที่สุดในโลก ในแต่ละปีขยะพลาสติกกว่า ๘ ล้านตันถูกทิ้งลงสู่ทะเลและมหาสมุทร โดยมากกว่าร้อยละ ๕๐ เป็นขยะที่มาจากประเทศในเอเชีย ได้แก่ จีน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และไทย^๔ ซึ่งขยะพลาสติกในมหาสมุทรร้อยละ ๘๐ มีที่มาจากแหล่งน้ำหรือแม่น้ำในเอเชียทั้งสิ้น เนื่องจากเป็นภูมิภาคที่มีประชากรจำนวนมากอาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำ

* บทความนี้เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ และแก้ไขปรับปรุงเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

** บุคลากรจัดทำฐานข้อมูลกฎหมาย ฝ่ายอาเซียนและกิจการต่างประเทศ กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑ d'Ambrières, W. (2019). Plastics recycling worldwide: current overview and desirable changes. *Fact Report*, 1.

^๒ The Economist. (2018, March 3). *The known unknowns of plastic pollution*. Retrieved December 2019, 9, from The Economist: <https://www.economist.com/international/2018/03/03/the-known-unknowns-of-plastic-pollution>

^๓ Geyer, R., Jambeck, J. R., & Law, K. L. (2017, July 19). Production, use, and fate of all plastics ever made. *Science Advances*, 7(3).

^๔ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ ๕

ประกอบกับการขาดระบบการจัดการขยะที่ดีและขาดการสร้างความรู้ให้กับประชาชน จึงทำให้มีขยะสะสมจำนวนมากและไหลลงสู่มหาสมุทรในที่สุด^๕ ทั้งนี้ สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) คาดการณ์ว่าหากไม่มีการจัดการขยะที่ดีและไม่มีการเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้พลาสติกภายในปี ค.ศ. ๒๐๕๐ (พ.ศ. ๒๕๙๓) จะมีปริมาณของพลาสติกรวมกันมากกว่าปลาทั้งหมดในมหาสมุทร ซึ่งไม่เพียงแต่จะสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศทางทะเล แต่ยังส่งผลต่อวิถีชีวิตมนุษย์ และเศรษฐกิจของประเทศได้อีกด้วย^๖

ประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และไทย เป็นประเทศที่มีการปล่อยขยะพลาสติกลงสู่ทะเลและมหาสมุทรมากที่สุด โดยอินโดนีเซียมีปริมาณขยะพลาสติกในทะเล ๐.๔๘ – ๑.๒๙ เมตริกตันต่อปี ฟิลิปปินส์ ๐.๒๘ – ๐.๗๕ เมตริกตันต่อปี เวียดนาม ๐.๒๘ – ๐.๗๓ เมตริกตันต่อปี ในขณะที่เดียวกัน ประเทศไทยและมาเลเซียก็มีปริมาณขยะพลาสติกในทะเลถึง ๐.๑๕ – ๐.๔๑ เมตริกตันต่อปี และ ๐.๑๔ – ๐.๓๗ เมตริกตันต่อปี ตามลำดับ โดยกลุ่มประเทศดังกล่าวมีการจัดการขยะพลาสติกที่ไม่ถูกต้องและขาดระบบการจัดการขยะพลาสติกอย่างยั่งยืนจึงทำให้เป็นประเทศที่มีขยะพลาสติกจำนวนมาก^๗ นอกจากนี้ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังมีปริมาณการนำเข้าขยะพลาสติกที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจาก ๘๓๖,๕๒๙ ตัน เป็น ๒,๒๖๕,๙๖๒ ตัน ภายใน ๓ ปี^๘ โดยประเทศมาเลเซีย เวียดนาม ไทย อินโดนีเซีย และเมียนมาเป็นกลุ่มประเทศที่มีแนวโน้มการนำเข้าขยะพลาสติกมากที่สุดในภูมิภาค ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๑ ประเทศดังกล่าวมีปริมาณการนำเข้าขยะพลาสติกที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง^๙ จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ขยะพลาสติกในทะเลของภูมิภาคเป็นที่น่าวิตกกังวลมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะความร่วมมือในระดับภูมิภาค เนื่องจากเป็นขยะพลาสติกทะเลในอาเซียนเป็นปัญหาข้ามพรมแดนจึงส่งผลกระทบต่อประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศ บทความฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอกลไกการจัดการแก้ไขปัญหาขยะทะเลของอาเซียนเพื่อสะท้อนถึงศักยภาพและประสิทธิภาพของสถาบันหลักของภูมิภาค และเพื่อการพัฒนาโลกเพื่อจัดการปัญหาดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพต่อไป

^๕ Rivers carry plastic debris into the sea. (2017, October 17). Retrieved December 14, 2019, from Helmholtz Centre for Environmental Research: https://www.ufz.de/index.php?en=36336&webc_pm=34/2017

^๖ World Economic Forum. (2016). *The New Plastics Economy: Rethinking the future of plastics*. Cologne: Author.

^๗ ดูเพิ่มเติมได้ที่ https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/Article_1_Dec2019plasticdebris.pdf

^๘ กรีนพีซ. (ม.ป.ป.). *อาเซียนไม่ใช่ถังขยะโลก*. เข้าถึงเมื่อ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๒ จาก กรีนพีซ: <https://www.greenpeace.org/thailand/act/asean-no-waste-for-space/>

^๙ ประเทศมาเลเซียมีการนำเข้าขยะพลาสติก ๘๗๒,๗๙๗ ตัน ประเทศเวียดนาม ๔๙๒,๘๓๙ ตัน ประเทศไทย ๔๘๑,๓๘๑ ตัน ประเทศอินโดนีเซีย ๓๒๐,๔๕๒ ตัน และประเทศเมียนมา ๗๑,๐๕๐ ตัน (อ้างอิงจาก: กรีนพีซ. (๒๕๖๒). *ต่อกรการนำเข้าขยะพลาสติกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อประเทศสมาชิกอาเซียน*. กรุงเทพฯ: กรีนพีซ.)

กลไกของอาเซียนในการจัดการปัญหาขยะพลาสติกทะเลในภูมิภาค

เนื่องจากปัญหาขยะพลาสติกทะเลเป็นปัญหาที่มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงและสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะระบบนิเวศทางทะเลและทรัพยากรธรรมชาติในทะเล โดยองค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (World Wide Fund for Nature: WWF) รายงานว่า ในแต่ละปีมีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในทะเล เช่น วาฬ โลมา และแมวน้ำ ต้องตายเพราะพลาสติกกว่า ๑๐๐,๐๐๐ ตัว โดยร้อยละ ๔๐ มีสาเหตุมาจากการกินพลาสติก ซึ่งสันนิษฐานว่าพลาสติกดังกล่าวอาจมีลักษณะคล้ายกับปลาหรือหมึกทะเลขนาดเล็กที่เป็นอาหารของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม^{๑๐} ปัญหาขยะพลาสติกทะเลไม่เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลกระทบต่อสภาพลักษณะของประเทศในด้านการท่องเที่ยวได้อีกด้วย เนื่องจากขยะทะเลจำนวนมากที่ลอยบนผิวน้ำหรือที่ถูกพัดเข้าชายฝั่งได้ทำลายความสวยงามของทัศนียภาพทางทะเลลง ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาขยะพลาสติกในทะเลยังเป็นปัญหาข้ามพรมแดนที่เป็นความท้าทายระดับโลก จึงทำให้ประเด็นดังกล่าวเป็นที่สนใจร่วมกันของหลายประเทศ สำหรับภูมิภาคภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สถานการณ์ขยะทะเลในภูมิภาคได้สร้างความตึงเครียดให้กับผู้นำของประเทศสมาชิกเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าประเทศสมาชิกอาเซียนครึ่งหนึ่งติดอันดับประเทศที่สร้างขยะพลาสติกทะเลมากที่สุดในโลก ทั้งยังพบสัตว์ทะเลในภูมิภาคจำนวนมากตายเพราะบริโภคขยะพลาสติก และเป็นผลมาจากความไม่สมบูรณ์ของระบบนิเวศทางทะเล ดังที่เห็นได้จากการพบเศษพลาสติกกว่า ๑,๐๐๐ ชิ้นในซากวาฬเกยตื้นที่พบในอินโดนีเซีย^{๑๑} กรณีการตายของพะยูนมาเรียมในประเทศไทย หรือกรณีการพบเศษพลาสติกในเต่าทะเลที่ฟิลิปปินส์^{๑๒} นอกจากนี้ยังมีรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์สัตว์ทะเลหายากที่เสี่ยงสูญพันธุ์ ซึ่งพบว่า เต่าทะเลพะยูน โลมา และวาฬเกยตื้นเฉลี่ยปีละ ๔๐๐ ตัว แบ่งเป็นเต่าทะเลร้อยละ ๕๔ โลมาและวาฬร้อยละ ๔๑ และพะยูนร้อยละ ๕^{๑๓} สถานการณ์ดังกล่าวล้วนแต่สะท้อนถึงผลกระทบที่รุนแรงอันเนื่องมาจากปัญหาขยะพลาสติกในทะเลทั้งสิ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน

^{๑๐} World Wide Fund for Nature. (2018, October 11). *Plastic in our oceans is killing marine mammals*. Retrieved December 21, 2019, from World Wide Fund for Nature: <https://www.wwf.org.au/news/blogs/plastic-in-our-oceans-is-killing-marine-mammals#gs.mwkudb>

^{๑๑} The Guardian. (2018, November 20). *Indonesia: dead whale had 1,000 pieces of plastic in stomach*. Retrieved December 21, 2019, from The Guardian: <https://www.theguardian.com/environment/2018/nov/20/indonesia-dead-whale-had-1000-pieces-of-plastic-in-stomach>

^{๑๒} Sarmiento, B. S. (2019, December 19). *Philippine coastal town leads war against plastic trash in Mindanao*. Retrieved December 21, 2019, from Mongabay: <https://news.mongabay.com/2019/12/philippine-coastal-town-leads-war-against-plastic-trash-in-mindanao/>

^{๑๓} มูลนิธิสืบนาเคเสถียร. (๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒). *สัตว์ทะเลหายากเกยตื้น 3 ปีซ้อนหลัง เฉลี่ยปีละ 400 ตัว เหตุจากขยะพลาสติกและติดเครื่องมือประมงสูงเป็นอันดับ 1*. เข้าถึงเมื่อ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๒ จาก มูลนิธิสืบนาเคเสถียร: <https://www.seub.or.th/blogging/สถานการณ์/สัตว์ทะเลหายากเกยตื้น>

แม้กลไกการจัดการปัญหาขยะพลาสติกทะเลของอาเซียนในระดับแผนงานหลักของภูมิภาค โดยเฉพาะแผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน พ.ศ. ๒๕๖๘ (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint 2025) ยังมิได้มีการกล่าวถึงมาตรการหรือยุทธศาสตร์เฉพาะสำหรับการจัดการปัญหาขยะพลาสติกทะเลโดยตรง คงมีเพียงการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และจัดการความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการใช้มาตรการเชิงกลยุทธ์ด้วยการนำแนวปฏิบัติที่ดีมาปฏิบัติและพัฒนานโยบายในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน เช่น ปัญหามลภาวะ การเคลื่อนย้ายและการกำจัดสารเคมีและขยะมีพิษ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ภายใต้ประชาคมดังกล่าว มีการตั้งคณะทำงานและจัดการประชุมเฉพาะด้านขึ้น เพื่อหารือเรื่องความร่วมมือและแสวงหาแนวทางในการจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะซึ่งครอบคลุมถึงปัญหาขยะพลาสติกทะเลในภูมิภาค อาทิ การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม (ASEAN Ministerial Meeting on the Environment) การประชุมคณะทำงานด้านสิ่งแวดล้อมทะเลและชายฝั่ง (ASEAN Working Group on Coastal and Marine Environment) การประชุมคณะทำงานอาเซียนด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ (ASEAN Working Group on Nature Conservation and Biodiversity) คณะทำงานอาเซียนด้านเคมีและขยะ (ASEAN working group on chemicals and waste)^{๑๔} การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม (ASEAN Senior Officials on the Environment: ASOEN) การประชุมอาเซียนว่าด้วยประเด็นทางทะเล (ASEAN Maritime Forum) เป็นต้น ซึ่งที่ประชุมต่าง ๆ เริ่มมีการหารือเรื่องปัญหาขยะพลาสติกทะเลในอาเซียนมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการประชุมคณะทำงานด้านสิ่งแวดล้อมทะเลและชายฝั่ง (ASEAN Working Group on Coastal and Marine Environment) ครั้งที่ ๒๐ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๙ - ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ จังหวัดภูเก็ต ที่ประชุมได้เน้นย้ำถึงการดำเนินการตามโครงการหลัก 3R ซึ่งประกอบด้วย การลด (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการแปรรูป (Recycle) พลาสติก รวมถึงยกระดับความร่วมมือเพื่อลดปัญหาขยะทะเลในอาเซียน ทั้งความร่วมมือในระดับภูมิภาค และความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียน เช่น ส่งเสริมโครงการกลไกการหารือระดับภูมิภาคที่เพิ่มพูนระหว่างสหภาพยุโรป - อาเซียน (Financing Agreement of the Enhanced Regional EU-ASEAN Dialogue Instrument : E-READI) ในเรื่องเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) สนับสนุนข้อเสนอของอาเซียนและนอร์เวย์เรื่องการสร้างขีดความสามารถในระดับภูมิภาคเพื่อลดมลพิษจากพลาสติก (ASEAN-Norway Proposal on Regional Capacity Building of Reducing Plastic Pollution) ส่งเสริมความร่วมมืออาเซียน - อินเดีย ในเรื่องขยะทะเล เป็นต้น รวมทั้งสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนดำเนินการ และแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านสิ่งแวดล้อมของแต่ละประเทศ เพื่อการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการปัญหาขยะพลาสติกทะเล ในขณะเดียวกัน อาเซียนก็ได้มีการจัดกิจกรรม และการประชุมพิเศษขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการปัญหาขยะพลาสติกทะเลในภูมิภาค เช่น การประชุมอาเซียนเรื่องการลดเศษขยะในทะเล จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ - ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๑๔} เปลี่ยนชื่อคณะทำงานจากเดิมในชื่อ คณะทำงานอาเซียนด้านข้อตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (ASEAN Working Group on Multilateral Environmental Agreements: AWGMEA) เป็นคณะทำงานอาเซียนด้านเคมีและขยะ (ASEAN working group on chemicals and waste) เพื่อขยายขอบเขตการดำเนินงานให้กว้างขึ้นและครอบคลุมถึงความร่วมมือด้านการจัดการขยะในภูมิภาค

ที่จังหวัดภูเก็ต โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักเลขาธิการอาเซียนและองค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature: IUCN) ภายใต้การประชุมได้มีการทบทวนสถานการณ์มลพิษทางทะเลในภูมิภาคและระดับโลก และแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติกทะเล การประชุมอาเซียนได้มีการจัดประชุมเรื่องการจัดการขยะพลาสติกและบรรจุภัณฑ์พลาสติกขึ้น เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม - ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่ประเทศอินโดนีเซียซึ่งได้มีการหารือเกี่ยวกับแนวทางการออกแบบและการผลิตบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม การรวบรวม การคัดแยก และการรีไซเคิลขยะ และการจัดการขยะจากแหล่งขยะบนภาคพื้นสู่ทะเลเพื่อลดมลพิษทางทะเล นอกจากนี้ ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพอาเซียน (ASEAN Centre for Biodiversity: ACB) ยังมีบทบาทในการการศึกษาและวิจัยผลกระทบจากขยะพลาสติกในทะเลต่อความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพต่อไปอีกด้วย

นอกจากนี้ ปัญหาขยะพลาสติกทะเลในภูมิภาคยังเป็นหนึ่งในวาระสำคัญของการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๓๔ (34th ASEAN Summit) โดยที่ประชุมได้มีการรับรองเอกสารสำคัญ ๒ ฉบับที่เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติกทะเลในภูมิภาค ได้แก่ ปฏิญญากรุงเทพฯ ว่าด้วยการต่อต้านขยะทะเลในภูมิภาคอาเซียน (The Bangkok Declaration on Combating Marine Debris in the ASEAN Region)^{๑๕} ได้รับการผลักดันโดยประเทศไทย และกรอบปฏิบัติการอาเซียนว่าด้วยขยะทะเล (ASEAN Framework of Action on Marine Debris)^{๑๖} เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันด้านนโยบายเพื่อลดปริมาณขยะทะเลโดยมีสาระสำคัญดังนี้

กรอบการดำเนินงานที่ ๑ นโยบายและแผนงาน

ก. สนับสนุนการเจรจาดำเนินนโยบายในระดับภูมิภาคในเรื่องการป้องกันและการลดขยะพลาสติกทะเลจากภาคพื้นดินและขยะพลาสติกจากการประมง โดยเน้นย้ำถึงการแบ่งปันข้อมูลและองค์ความรู้ ตลอดจนส่งเสริมการทำงานร่วมกันในระดับภูมิภาค

ข. กำหนดมาตรการเชิงนโยบายในหลายภาคส่วนเพื่อจัดการปัญหาขยะพลาสติกทะเลให้เป็นวาระสำคัญระดับชาติและการพัฒนาของอาเซียน

ค. สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกอาเซียนดำเนินการตามกฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ เช่น อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของเสียอันตรายและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Trans-boundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal) มติสมัชชาสหประชาชาติด้านสิ่งแวดล้อมเรื่องการขยะ

^{๑๕} ดูเอกสารฉบับเต็มได้ที่ <https://asean.org/storage/2019/06/2.-Bangkok-Declaration-on-Combating-Marine-Debris-in-ASEAN-Region-FINAL.pdf>

^{๑๖} ดูเอกสารฉบับเต็มได้ที่ <https://environment.asean.org/wp-content/uploads/2019/06/ASEAN-Framework-of-Action-on-Marine-Debris-FINAL.pdf>

ทะเลและไมโครพลาสติก (UN Environment Assembly resolutions 3/7 on Marine Litter and Microplastics)

ง. พัฒนาแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคในการต่อต้านขยะพลาสติกทะเล

กรอบการดำเนินงานที่ ๒ ด้านการวิจัย นวัตกรรม และการสร้างขีดความสามารถ

ก. รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของภูมิภาคเกี่ยวกับสถานการณ์และผลกระทบของขยะพลาสติกทะเลในภูมิภาค

ข. ส่งเสริมขีดความสามารถในระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับท้องถิ่นในการพัฒนาและปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ รวมถึงความริเริ่มต่าง ๆ

ค. ยกระดับองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การถ่ายโอนเทคโนโลยีทางทะเล และสนับสนุนนวัตกรรมในต่อต้านขยะพลาสติกทะเล

ง. สนับสนุนความร่วมมือและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์

กรอบการดำเนินงานที่ ๓ การสร้างความตระหนักรู้ การให้ความรู้ และการประชาสัมพันธ์

ก. สนับสนุนการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสถานการณ์และผลกระทบของขยะพลาสติกทะเลและไมโครพลาสติก (microplastics)

ข. เร่งพัฒนายุทธศาสตร์และโครงการสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนเพื่อต่อต้านขยะพลาสติกทะเล

ค. สนับสนุนแพลตฟอร์มสำหรับการแบ่งปันองค์ความรู้ นวัตกรรม และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการต่อต้านขยะพลาสติกทะเล

กรอบการดำเนินงานที่ ๔ การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน

ก. สนับสนุนกิจกรรมระหว่างภาคเอกชนและสมาคมอุตสาหกรรมในการดำเนินการตามมาตรการสำหรับการจัดการขยะพลาสติกทะเล

ข. ส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชนและสนับสนุนการต่อต้านขยะพลาสติกทะเล

บทสรุป

ปัจจุบันขยะพลาสติกทะเลเป็นปัญหาข้ามพรมแดนที่สร้างความกังวลทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และในระดับสากล เนื่องจากปริมาณขยะพลาสติกทะเลมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่งผลกระทบต่อหลายด้าน เช่น ผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล สุขภาวะของมนุษย์ และผลกระทบในเชิงเศรษฐกิจ เป็นต้น จึงเกิดเป็นความพยายามในการผลักดันความร่วมมือเพื่อจัดการปัญหาดังกล่าว โดยกลไกที่อาเซียนใช้ในการตอบสนองต่อปัญหาขยะพลาสติกทะเลในภูมิภาคเป็นไปลักษณะของการจัดประชุมเพื่อหารือระหว่างผู้นำของประเทศสมาชิก ผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุมจึงเป็นมาตรการเชิงนโยบาย การบูรณาการความร่วมมือจะเกิดขึ้นโดยภาครัฐบาลเป็นผู้ริเริ่มแล้วจึงกำหนดแนวทาง และส่งเสริมภาคเอกชนหรือประชาชนดำเนินการ กลไกดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าประชาชนหรือผู้มีส่วนได้

ส่วนเสียโดยตรงในปัญหาขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือร่วมกำหนดนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหา หากภาคประชาสังคมได้มีโอกาสร่วมกำหนดนโยบายและดำเนินการจะทำให้ได้แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตรงตามสภาพอย่างแท้จริง ทั้งยังเป็น การสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับสถาบันอาเซียนอันเป็นรากฐานที่มั่นคงให้กับประชาคมอาเซียนได้อีกด้วย

ทั้งนี้ แม้จะมีการรับรองปฏิญญากรุงเทพฯ ว่าด้วยการต่อต้านขยะทะเลในภูมิภาคอาเซียน แต่เอกสารดังกล่าวเพียงแต่สะท้อนถึงเจตนารมณ์อันมุ่งมั่นของอาเซียนที่จะพัฒนาความร่วมมือในการจัดการปัญหาขยะพลาสติกทะเลในภูมิภาคร่วมกันอย่างเต็มที่และแสดงให้เห็นถึงการรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ก็ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายที่จะช่วยกระตุ้นให้ประเทศสมาชิกเร่งจัดการปัญหาขยะพลาสติกทะเล อย่างไรก็ตาม แม้การจัดทำกรอบปฏิบัติการอาเซียนว่าด้วยขยะทะเลจะทำให้เห็นถึงความพยายามร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียนในการแสวงหาแนวทางเพื่อจัดการปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น แต่โดยสาระสำคัญของกรอบปฏิบัติการก็ไม่ได้มีการมุ่งเน้นถึงการออกแบบและการผลิตผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์พลาสติกเพื่อป้องกันต้นเหตุของปัญหา นอกจากนี้ กรอบปฏิบัติการอาเซียนว่าด้วยขยะทะเลก็ไม่ได้มีการกล่าวถึงปัญหาการนำเข้าขยะจากประเทศอื่น ซึ่งเป็นอีกหนึ่งสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้พลาสติกในภูมิภาคมีจำนวนมาก ซึ่งหากมีการกำหนดมาตรการลดการนำเข้าขยะก็จะช่วยบรรเทาปัญหาขยะพลาสติกล้นทะเลของภูมิภาคลงได้